

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.08>
УДК 94:81'373.21(477)

ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТОПОНІМІВ: РЕКОНСТРУКЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ (НА ПРИКЛАДІ С. ГОРДІЙКА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Лановюк Людмила Петрівна

кандидат історичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук,

Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ

e-mail: lanovuklp@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6483-101X>

***Анотація.** Топоніміка тісно пов'язана з ландшафтом, природою, населенням і господарством території. Топоніміка, як наука про походження назви відповідних місць, є сьогодні дієвим інструментом для реконструкції історичної пам'яті образу українського села. Назви не виникають на «порожньому» місці: помічаючи ті чи інші властиві місцині ознаки, люди, що проживали поблизу називали їх, підкреслюючи характерні особливості. Дослідники намагаються сьогодні систематизувати та проаналізувати зібрану усну та письмову інформацію про походження топонімів села. Дослідити процес формування топонімів села, прослідкувати взаємозв'язок між конкретно назвою та різнохарактерними чинниками, що вплинули на її відповідну мовну форму. Вивчення топонімів становить значний науковий інтерес. Отже, правильно пояснити ту чи іншу назву, розкрити її смислове значення і походження – означає отримати важливу інформацію про минуле свого краю: його природні умови, економіку, історичні події тощо.*

***Ключові слова:** топонім, село, Гордіївка, вулиця, історична пам'ять, усна історія, письмові джерела.*

Постановка проблеми. Топоніміка, як наука про походження назви відповідних місцин, сьогодні виступає дієвим інструментом для реконструкції історичної пам'яті образу українського села. Розвиток східнослов'янської топоніміки припадає на ХІХ ст. Спочатку цей процес йшов стихійним шляхом, без відповідних управлінських рішень, проте вивчення топонімії з кожним роком привертає все більшої уваги як з боку академічної наукової спільноти, так й з позиції краєзнавчих досліджень.

Топонім, як назва місцевості, регіону, населеного пункту, об'єкту рельєфу, будь-якої частини поверхні Землі, часто дається автохтонним населенням певної території, для якої кожний з топонімів несе смислове навантаження. Завдяки цьому можна з'ясувати, наприклад, що на певній території колись проживав народ, який відрізняється від того, який проживає там нині. Тобто, топоніми часто характеризують територію з точки зору тих народів, які колись населяли відповідну місцевість. Топоніміка українських географічних назв говорить або про їхнє слов'янське походження, або про сліди неслов'янського субстрату.

Топоніми тісно пов'язана з ландшафтом, природою, населенням та господарством території. Назви не виникають на «порожньому» місці: помічаючи ті

чи інші властиві місцині ознаки, люди, що проживали поблизу називали її, підкреслюючи характерні для неї особливості. Дослідники намагаються сьогодні систематизувати та вивчити зібрану усну та письмову інформацію про походження топонімів села.

Отже, правильно пояснити ту чи іншу назву, розкрити її смислове значення і походження – означає отримати важливу інформацію про минуле свого краю: його природні умови, економіку, історичні події тощо.

Мета – показати історичний образ села шляхом дослідження процесу формування його топонімів, взявши за приклад топоніми невеличкого села Гордіївка на Житомирщині; встановити взаємозв'язок виникнення та формування топонімів вулиць села із ландшафтною структурою певної місцевості, його історією та культурою.

Історіографічний огляд. Топоніміка у широкому розумінні тісно пов'язана із географічною, лінгвістичною та історичною науками. Окремі властивості природних ландшафтів, взаємозв'язки елементів і морфологічних частин, їх зміни під впливом природних та антропогенних факторів є інтегральним елементом дослідження топоніміки села. Цей фактор часто використовується у дослідженнях під час реконструкції минулого [Янко, 1998; Лабінська, 2016]. Крім фіксованих письмових джерел, часто звертаються й до усних джерел, де особливу роль відіграють старожили, що виступають як респонденти села [Гайова, 2018, с. 78-89; Папіжук, 2008].

Виклад основного матеріалу. Індивідуалізуючи об'єкти зовнішнього світу за допомогою власних назв, люди кодують у топонімах важливі характеристики цих об'єктів: природні особливості місцевості, її поверхню, рельєф, рослинний і тваринний світ, корисні копалини. Утім, не можна однозначно стверджувати, що лише географічне середовище визначає характер місцевих назв: їх форму і мовне значення завжди зумовлюють суспільні та історичні чинники. За словами М. Янка, для того, щоб зрозуміти значення топоніма, необхідно досліджувати сукупність усіх факторів, сформовану під впливом характерних географічних або історичних умов [Янко, 1998, с. 8].

Топоніми виступають своєрідною енциклопедією народознавства, людською пам'яттю народу, де зафіксована історія заселення кожного села. Завдяки їм проглядається образ села із притаманними йому неповторними особливостями [Волчанська, 2014, с. 368-373; Коваленко, 2020]. Це дає можливість ввести до наукового обігу важливу історичну інформацію, а також пересічним громадянам поповнити свої знання з історії рідного краю [Лановюк, 2011]. Село Гордіївка, що на Житомирщині є одним із таких прикладів. Особливу цікавість викликає походження назв вулиць. Нічого дивного, що найвища вулиця у селі має назву Гора (хоча за часів радянської влади отримала назву Ватутіна). Її історія сягає сивої давнини. Вдершись до України, монголо-татари ще довго не залишали її землі у спокої. Баскаки та збирачі данини нещадно виснажували Україну, не даючи можливості повноцінно розвиватися її населенню, забирали людей у рабство. Такий стан речей змусив частину жителів Селиська переселитися на правий берег річки Тютіївки та створити для себе нове поселення. Вибираючи нове місце для життя, прибульці враховували зручність і безпечність нової місцевості, яка давала їм можливість захистити свої сім'ї від нападів ворогів. Саме так почалася історія села

Гордіївка. Перша вулиця дістала назву Гора. Вона є найстарішою і залишається найвищою з-поміж інших вулиць села. Про те, що вулиця Гора є найвищою, свідчать й ті факти, наприклад, що з моменту прийняття християнства у 988 р. за традицією у центрі села та на найвищому місці зводилася церква. Біля неї ще й ставили школу. Джерела підтверджують, що перша церква була побудована саме на вулиці Гора. Вона простояла до 1925 р. Отже, саме тут знаходиться найвища точка села.

Вулиця Гора була найгустіше заселеною аж до першої половини ХХ ст. Хати стояли близьенько одна біля одної, і кожна з яких була поділена на частини, де проживало по дві, а то й по три сім'ї. Надалі, відразу ж біля церкви, з південної її сторони було перше кладовище. Центр його знаходився на городі місцевого жителя С. Василевського. Ще й досі під час оранки присадибної ділянки натрапляють на поховання. Весною, коли тане сніг, та влітку, під час сильних дощів, на схилах присадибної ділянки видно людські кістки. Перше кладовище займало невелику площу, оскільки людей спершу в селі проживало небагато.

На вулиці Гора було викопано підземелля, яке тягнулося десь метрів на 400. Це підземелля було викопане кріпаками. Аж до Першої світової війни його використовували поміщики для зберігання продуктів. Старожили розповідали як до війни вони малими працювали там. Підземелля обкладене добротно виготовленою червоною цеглою. Його намагалися розкопати в 1930-х рр. приїжджі з райцентру Любар, але в них так нічого і не вийшло. Над цим льохом ріс великий сад, який був обнесений цегляною стіною. На городі місцевих жителів ще й досі на глибині 60-70 см зберігаються залишки стін підземелля. Цегла, яка використовувалася для обладнання підземелля і зведення огорожувальної стіни була однаковою по формі та розміру. Це свідчить про те, що сад і огорожа, і підземелля робилося одночасно. У 1941 р., коли німецькі літаки бомбили станцію Печанівка та залізничне полотно, жителі села намагалися відкопати хід в підземелля та сховатися від ворожих бомб. Та поки вони копали, німці пішли далеко вперед.

На іншому краю вулиці в кінці ХІХ ст. та першій половині ХХ ст. було побудовано піч, в якій випалювали цеглу. Після війни піч розібрали і на одній цеглині побачили відбиток курячої лапи і дату – 1510 р. Між будинками жителів Л. Барчука і Г. Сидорук проходила так звана «лінія». Так називали гордіївчани дорогу, яка була утворена з незапам'ятних часів, і якою вони їздили хурами на свої поля, які знаходилися у Верховині. Ця лінія існувала до 2000 р., а згодом була розорана.

Вулиця Гора з'єднується із Сільською вулицею трьома греблями. Перша гребля знаходиться на півдні вулиці і має довжину 310 м і ширину 7-8 м. В сторону Сільської вулиці гребля має крутий спуск до Ренчикова ставка, а далі вона розділяє Ренчиків ставок і каналу, води якої течуть у Вибранський ставок. У 1992-1993 рр., коли чистили ставок, греблю було піднято і її північні схили викладено бетонними плитами. Друга гребля має довжину 150 м, ширину 4-5 м. Ця гребля має невеликий нахил в сторону Середнього ставка і розділяє водне плесо двох ставків: Середнього і Ренчикова (Карпова).

У далекому минулому біля підніжжя греблі було викопано дві криниці. Одну криницю назвали «помпою». Саме тут стояла винокурня і воду качали із неї помпою. Вода в криниці мала особливий смак, тамувала спрагу. Жителі Гори довго

користувалися цією криницею. Недалеко від першої криниці дарувала людям воду «вдовина криниця». Сьогодні кринички не існують.

Третя гребля знаходиться на півночі вулиці і закінчується в центрі села біля перехрестя вулиць. З правої сторони греблі знаходиться школа та пам'ятник воїнам-визволителям. Далі, аж до самого ставка, тягнеться шкільний парк. Ця гребля розділяє два каскадні ставки: Шкільний (Панський) і Середній, води яких з'єднує гребля. Північні схили греблі також викладено бетонними плитами. Довжина греблі 300 м, ширина 9 м.

Другою найстарішою вулицею є Сільська. Свою назву вона отримала від того, що була найдовшою і протягнулася через усе село. На цій вулиці знаходиться й найнижча точка села. Вулицю Сільську люди почали заселяти на початку XIX ст., переселяючись з вулиці Гора. На початку XX ст., із збільшенням чисельності вулиць, вулиця Сільська стає центральною вулицею села Гордіївки. У 1925 р. на місці сучасного будинку культури почали будувати нову церкву, так як стару на вулиці Гора було розібрано. У роки НЕПу (1921 – 1928 рр.) на цій вулиці вирувало сільське життя. К. Столяр побудував на перехресті вулиць Вибра і Сільська кузню, в якій виготовляв і ремонтував селянам сільськогосподарський реманент. Тоді ж, на цій же вулиці, М. Лавруком було побудовано ще одну кузню, до якої також ішли односельчани ремонтувати сільськогосподарські знаряддя праці. У роки колективізації і той, і другий вимушені були разом зі своїми кузнями вступити до колгоспу. У 1959 р. на місці церкви, яку спалили у 1956 р., було побудовано сільський будинок культури, який там знаходиться і нині. Тут же знаходяться головні адміністративні будівлі села [Савицька (Шемет), 2009].

У середині XX ст., коли кількість населення почала зростати і не вистачало місця для будівництва хат на вулицях Гора та Сільській, люди почали вибиратися на незаселені землі, розташовані на півдні села. Тут було створено ще одну вулицю, яка дістала назву Вибра (вибиратися). Спочатку люди селилися по лівій стороні, а на початку 30-х рр. XX ст. почали заселяти праву сторону. До початку 40-х рр. XX ст. майже вся права сторона була заселена. Довжина сучасної вулиці Вибра становить 760 м, ширина – 21 м. На південній околиці, за присадибними ділянками, у 1936 р. односельчани викопали ставок, який дістав назву вулиці і став називатися Вибранським.

Вибра є однією із найширших вулиць села. Починаючи із ранньої весни і до пізньої осені вулиця потопає в зелені. По обидві її сторони біля парканів стоять у всій красі берези, каштани, липи. З вулиці відкриваються чудові краєвиди пагорба, на якому більш як двісті років назад стояло красиве селище Сапогов. На сході видніються пагорби Верховини та Середнього берега, на яких колоситься пшениця.

Вулиця Степовецька, в порівнянні з вулицями Гора, Сільська і Вибра, є наймолодшою. У XIX ст., коли А. Дублінський продав землі Гордіївки Ф. Терещенку, то останній почав займатися вирощуванням цукрових буряків. Для управління помістям і обробітку землі Ф. Терещенко призначив керуючим Бондара, який за кошти власника збудував контору, так звану економію. Сам же Бондар побудував собі двоповерховий житловий будинок.

Біля економії було побудовано будинок для прислуги, а через дорогу були побудовані воловні і викопано криницю. Отже, з цих будівель і бере свій початок сучасна вулиця Степовецька.

У кінці 1927 р., у часи НЕПу, гордіївчани вручну, на колодках, перетягли із території ферми будинок, в якому була громадська комора, у центр села та переобладнали його під магазин. Подальше заселення вулиці гордіївчанами відбулося в 40-х роках XX ст. Свою назву вулиця Степовецька дістала від хутора Степка. Ця назва пішла від колишнього власника цих земель Г. Стецького. Мандруючи сучасною вулицею, довжина якої 1300 м і ширина 18 м, можна дізнатися багато цікавого. Адже на цій вулиці є будинки, які нагадують нам історію не тільки вулиці, а й села вцілому. Перші будівлі, які дають початок вулиці – це два магазини. По лівій стороні стоїть будинок, побудований на початку 60-х рр. минулого століття. У ті часи село було приєднано до села Камінь і голова об'єднаного колгоспу Герой Соціалістичної праці Ф. Долібець вирішив побудувати баню, але так, як перший магазин був уже старий, то районне керівництво вирішило цю будівлю переобладнати під магазин. Магазин був поділений на дві частини: одна для продовольчих товарів, друга для промислових. Відкриття магазину відбулося у 1966 р. По правій стороні побудовано нове приміщення. Це приватний магазин, відкриття його відбулося 2005 р. Ліворуч, за магазином видно ставок, який мав дві назви – Панський, а з 1930 р. – Шкільний; праворуч знаходиться Середній ставок, а в ньому невеличкий острівця під назвою Кемпа. Ці два каскадні ставки викопано руками наших односельчан – кріпаків, які були власністю поміщиці Цирлі. А на Кемпі було обладнано місце для її відпочинку. Далі дорога піднімається вгору і відразу за ставком видніється школа, побудована у 1959 р. Біля самої дороги, немов вартіві, стоять два пам'ятники, які поставили гордіївчани. Перший пам'ятник з написом: «Вічна слава воїнам-односельчанам, які загинули в роки війни», – і дата – 8 травня 1965 р. Біля стели на підмурівку лежать дві гранітні плити з прізвищами 89 односельчан, які не повернулися із війни. Другий пам'ятник – це бюст Герою Радянського Союзу І. Голубу, командир танка, який загинув під час визволення села 5 січня 1944 р.

Прямуючи далі по вулиці, по обидві сторони якої стоять нові цегляні будівлі з насадженими фруктовими деревами, ми підходимо до перехрестя, ліворуч від якого відходить невеликий провулок. Тут, на перехресті, стоїть будинок, на місці якого протягом 1944 – 1954 рр. знаходився перший медичний пункт. По лівій стороні вулиці стоїть будинок, де в 1953 – 1954 рр. був акушерський пункт.

З кінця вулиці видно невеликий хутір Степок, в якому нараховується 13 будинків. Саме він і дав першу назву цій вулиці. Жителі цієї вулиці 5 січня 1944 р. першими зустріли своїх визволителів. Після визволення Степка танк І. Голуба на великій швидкості рухався по Степовецькій вулиці в центр села, де танк було підбито, а сам І. Голуб загинув. Коли в 1988 р. постало питання про перейменування вулиці, жителі села прийняли рішення назвати її іменем І. Голуба. Цю назву вона зберігає й понині. Проте часто у щоденному вжитку гордіївчани продовжують називати її Степовецькою [Сидорук, 2004].

Майже одночасно з вулицею Вибра, з'являється й вулиця Чуднівська. Певною мірою її поява зумовлена інтенсивним розвитком капіталістичних відносин у краї в другій половині XIX ст. Розвиток промисловості активізував торгівлю, сприяв швидкій появі транспортних засобів для сполучення нових торгівельних шляхів та будівництву доріг. На початку 70-х рр. XIX ст. було прокладено Південно-Західну залізницю, яка й сьогодні пролягає поблизу села Гордіївки. Через окраїну села

(де сьогодні простягнулася ця вулиця) проходив торгівельний шлях із Мирополя на Чуднів. Звідси і походить назва вулиці Чуднівської. У кінці вулиці, де зараз проживає В. П. Шикун, стояли так звані Настині Корчми, в яких зупинявся проїжджий люд. Ще й досі В. П. Шикун знаходить у своєму обійсті монети і черепки посуду, різне начиння.

У кінці вулиці Чуднівської є місце, яке своєю історією сягає в глибину віків. Це Настина Криниця. У 1096 р., половецький хан Боняк з'явився зі своїм військом в нашому краї і почав грабувати міста і села, вбивати людей. Хитрістю він захопив замок на Случі, в якому, після загибелі волинського князя, правила юна князівна Настя. Вона змушена була вийти за Боняка заміж, щоб врятувати свій народ від смерті. Але побачивши обман, Настя втікла від нього. Воїни Боняка наздогнали Настю біля Гордіївки, схопили втікачку і прив'язали її до дерева. Плакала вона дні і ночі, сльозами зросила землю. Тут і померла. А від її сліз утворилася криничка, з якої било джерельце. Криничка є і понині. А віти верби низько нахилилися над нею, немов ховають її від злих ворогів і захищають від спеки та холоду.

Сучасна вулиця Чуднівська посідає третє місце за густотою населення і друге місце за протяжністю. Довжина вулиці 1000 м. На цій вулиці у 80-х рр. минулого століття силами місцевого господарства було викопано дві невеликі водойми. Ці водойми жителі використовують для своїх потреб.

Сучасну вулицю Польову за будовою можна поділити на дві частини. Відрізок вулиці – Новий куток, де побудовано 8 хат, заселена односельчанами на початку ХХ ст. Відрізок цієї вулиці з'явився завдячуючи вулиці Чуднівській. Першими з'явилися хати Ф. Гарячого, І. Куца, Д. Федьчука, Т. Шевчука. На жаль, усі ці будівлі були спалені німецькими нацистами у жовтні-листопаді 1943 р., за те, що партизани на відрізку залізниці Гордіївка-Печанівка підірвали поїзд із ворожою технікою. Після закінчення війни люди змушені були будувати нові будинки.

З появою у 60 – 70-х рр. ХХ ст. техніки в колгоспі, цей відрізок вулиці, як і всі вулиці села того періоду, перетворилися у суцільні ями, вибоїни. На початку 80-х рр. ХХ ст. Є. Броварська, яка працювала завідувачою паливним складом у селі Печанівка, висипала цю вулицю щебенем, а в 1992 р. її вдруге висипали вапняковим каменем. Того ж року землі села держава передала у розпорядження Гордіївської сільської ради і дозволила надавати людям земельні ділянки на полі, яке знаходилося біля залізничної колії. Тоді ж робітнича бригада вірмен, яку очолював С. Месроп'ян, покрила відрізок вулиці від перехрестя до залізничної зупинки асфальтом, що сприяло забудові і появі нової вулиці. Перший будинок було побудовано у 1991 р. учнями-будівельниками із Житомирського училища на кошти відновленого господарства ім. Шевченка. У 1992 р. цей будинок викупила Л. Семчук. На новій вулиці було побудовано 5 добротних будинків. Останньою на цій вулиці побудувалася сім'я Бистрицьких. Цю нову вулицю об'єднали із відрізком вулиці Новий куток й ці дві вулиці дістали єдину назву – Польова.

Вулиця Польова – широка і простора вулиця з молодими садами, які у весняну пору року покриваються молочним цвітом, що робить її особливо красивою. Покладений асфальт, залізнична зупинка і близькість до центру створюють відповідні зручності її мешканцям. На вулиці є багато вільного та красивого місця для будівництва. Проте скрутне економічне становище гордіївчан стримує зведення нових будинків на цій вулиці.

Ретельне дослідження походження історичних назв вулиць села Гордіївки під керівництвом вчителя-краєзнавця здійснила учениця місцевої школи – О. Папіжук [Папіжук, 2008]. Пошуково-дослідна робота лягла в основу відповідної конкурсної роботи районного рівня, де посіла одне із призових місць. Під час здійснення дослідження конкурсантка неодноразово зустрічалася із старожилами села, записувала їхні цікаві розповіді. За час спілкування із ними, вона дійшла висновку, що кожна людина по-своєму цікава, адже вона прожила не один десяток років, набула досвіду, була активним учасником розвитку села і зафіксувала ці події у своїй пам'яті. Незважаючи на офіційні назви вулиць, що за часів радянської влади носили прізвиська її діячів, у повсякденні вживалися історично усталені колективною пам'яттю гордіївчан назви. Саме вони підсвідомо у кожного жителя формували той образ рідного села, що міцно єднав між собою різні покоління. Як великі, могутні ріки живляться невеличкими, зовсім непримітними струмочками, так і краєзнавець збагачує свої знання спогадами окремих людей, опрацьовує їх і формує нерозривне тягле минуле рідного краю. Дослідивши топоніміку вулиць села, ми отримали інформацію про людей, які у різні часи проживали у нашому краї, про історичні події, які вплинули на його економічний та політичний розвиток. Останні роки докорінно змінили погляди односельчан, особливо молодого покоління, тому є гостра потреба реконструкції образу села через історичну пам'ять та фіксації його для підростаючого покоління.

Висновки. Топоніми – жива історична пам'ять народу. Процес поіменовування, тобто закріплення індивідуальних назв за важливими для соціуму на певному етапі розвитку об'єктами зовнішнього світу, відображає соціально-політичні, матеріально-господарські та духовно-культурні особливості розвитку цього суспільства. Сьогодні здійснюється багато краєзнавчих експедицій у різних регіонах України, метою яких є збирання матеріалу як зафіксованого у писемних джерелах, так і методами усної історії, що дозволяє комплексно відтворити історичний образ села. Також це дозволяє ввести до наукового обігу значний масив історичної інформації. Топоніми відображають історію сіл із присутніми їм неповторними особливостями.

Список використаних джерел та літератури

- Волчанська, Г., 2014. Мікротопонімія села Миронівки, *Наукові записки*, 129, 368-373.
- Гайова, Є., 2018. Топоніми – жива історична пам'ять народу (за експедиційними матеріалами з Великоберезнянського району Закарпатської області), *Народна творчість та етнологія*, 1, 78-89.
- Коваленко, А., 2020. *Село Тихий Став: топоніми та хронологія*, Дніпро.
- Лабінська, Г., 2016. *Топоніміка*, Львів.
- Лановюк, Л., Лановюк, П., 2011. *Крізь віки і долі. Гордіївка*, Житомир.
- Папіжук, О., 2008. *Топоніміка вулиць с. Гордіївка*, Архів Гордіївської СШ Житомирської області Житомирського району.
- Савицька (Шемер), Н., 2009. *Стежками роду мого*, Кіровоград.
- Сидорук, В., 2004. *Сторінки життя*, Миколаїв.
- Топоніми села Гайшин [Електронний ресурс]: http://gaishun-shcola.ucoz.ua/index/toponimi_sela_gajshin/0-10
- Янко, М., 1998. *Топонімічний словник України: словник-довідник*, Київ.

References

- Haiova, Ye., 2018. Toponymy – zhyva istorychna pamiat narodu (za ekspedytsiinymy materialamy z Velykobereznianskoho raionu Zakarpatskoi oblasti) [Toponyms are the living historical memory

of the people (according to expedition materials from the Velikoberezhna district of the Transcarpathian region)], *Narodna tvorchist ta etnolohiia*, 1, 78-89. [in Ukrainian].

Kovalenko, A., 2020. *Selo Tykhyi Stav: toponimy ta khronolohiia* [The village of Tyhiy Stav: toponyms and chronology], Dnipro. [in Ukrainian].

Labinska, H., 2016. *Toponimika* [Toponymy], Lviv. [in Ukrainian].

Lanoviuk, L., Lanoviuk, P., 2011. *Kriz viky i doli. Hordiivka* [Through ages and destinies. Gordiivka], Zhytomyr. [in Ukrainian].

Papizhuk, O., 2008. *Toponimika vulyts s. Hordiivka* [Toponymy of the streets of the village Gordiivka] Arkhiv Hordiivskoi SSh Zhytomyrskoi oblasti Zhytomyrskoho raionu. [in Ukrainian].

Savyska (Shemet), N., 2009. *Stezhkamy rodu moho* [Along the paths of my kind], Kirovohrad. [in Ukrainian].

Sydooruk, V., 2004. *Storinky zhyttia* [Pages of life], Mykolaiv. [in Ukrainian].

Toponimy sela Haishyn [Toponyms of the village of Gaishyn]. Retrieved from: Rezhym dostupu: http://gaishun-shcola.ucoz.ua/index/toponimi_sela_gajshin/0-10 [in Ukrainian].

Volchanska, H., 2014. Mikrotoponimiia sela Myronivky [Microtoponymy of the village of Myronivka], *Naukovi zapysky*, 129, 368-373. [in Ukrainian].

Yanko, M., 1998. *Toponimichnyi slovnyk Ukrainy: slovnyk-dovidnyk* [Toponymic dictionary of Ukraine: reference dictionary], Kyiv. [in Ukrainian].

**IMAGE OF THE UKRAINIAN VILLAGE THROUGH THE PRISM OF TOPONYM:
RECONSTRUCTION OF HISTORICAL MEMORY
(FOLLOWING THE EXAMPLE OF GORDIIVKA, ZHYTOMYR REGION)**

Liudmyla Lanoviuk

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor of the Department of International Relations and Social Sciences,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

Abstract. *Toponymy, as the science of the origin of the name of the corresponding places, is today an effective tool for the reconstruction of the historical memory of the image of the Ukrainian village. Toponymy is closely related to the landscape, nature, population and economy of the territory. Names do not arise in an "empty" place: noticing certain features characteristic of a place, people living nearby named them, emphasizing their characteristic features. Today, researchers are trying to systematize and analyze the collected oral and written information about the origin of village toponyms. To investigate the process of formation of toponyms of the village, to trace the relationship between a specific name and various factors that influenced its corresponding linguistic form. The study of toponyms is of considerable scientific interest. Therefore, correctly explaining this or that name, revealing its meaning and origin means obtaining important information about the past of one's region: its natural conditions, economy, historical events, etc.*

Key words: *toponym, village, Gordiivka, street, historical memory, oral history, written sources.*